

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Comisia cultură, educație, cercetare,
tineret, sport și mass-media

AMENDAMENT

**Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea
Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 și abrogarea
Legii nr. 1070/2000 privind aprobarea Nomenclatorului specialităților
pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ
superior și mediu de specialitate
(№126 от 04.05.2023 г.)**

În conformitate cu prevederile art.59 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797-XIII din 02.04.1996, se propun amendamente la proiectul de lege nr.126 din 04.05.2023, și anume:

I. La Art. I, se completează cu alineatul (3/1) cu următorul cuprins:

3/1. Titlul I din Cod,

1. Denumirea capitolului III se completează cu textul: "Dreptul la educație. Garanții de stat pentru realizarea dreptului la educație." în continuare după text.

(2) Capitolul se completează cu articol 8/1, cu următorul cuprins:

"Articolul 8/1. Dreptul la educație. Garanții de stat pentru realizarea dreptului la educație.

(1) Dreptul oricărei persoane la educație este garantat în Republica Moldova.

(2) Dreptul la educație este garantat de stat indiferent de sex, rasă, cetățenie, limbă, origine, proprietate, statut social, loc de reședință, atitudine față de religie, convingeri, apartenența la asociații obștești, precum și de alte indicii.

3. Art. 10 se completează cu alineatul (2), cu următorul cuprins:

(2) În UTA Găgăuzia, statul asigură finanțarea procesului educațional în sistemul de învățământ în limbile română, găgăuză, rusă și în limbile altor

minorități naționale în autonomie. Statul sprijină educația în aceste limbi din punct de vedere metodologic, didactic și prin programe de specialitate.

Alineatul (2),(3),(4) și (5), se consideră (3),(4),(5) și (6).

La alineatul (3), după prepoziția "În", se introduce cuvântul "alte".

II. La punctul 23 din proiect, la articolul 48:

- la alineatul (4), cuvintele "prin hotărârea Adunării Populare a Găgăuziei." se exclude;

- Articolul se completează cu alineatul (5) cu următorul cuprins:

"(5) Conducătorul organului local de specialitate în domeniul învățământului din UTA Găgăuzia este numit și eliberat de Adunarea Populară a Găgăuziei, la propunerea bașcanului Găgăuziei, pe durata activității Comitetului Executiv al Găgăuziei și este membru al acestuia. Demisia Comitetului Executiv al Găgăuziei atrage după sine demisia șefului organului local de specialitate în domeniul învățământului.

III. La punctul 37, alineatul (1) articolul 78 , se completează cu litera d) cu următorul cuprins:

"d) Învățământul dual se organizează paralel în instituții de învățământ superior cu frecvență și în întreprinderi sau alte unități economice."

IV. punctul 65, articolul 129:

Articolul se completează cu alineatul (3), cu următorul cuprins:

"(3) Serviciul de asistență psihopedagogică din UTA Găgăuzia face parte din și se află în subordinea Direcției Generale a Învățământului din Găgăuzia."

Alineatul (3), se consideră (4).

V. La punctul 72,

la articolul 139 litera (f), după cuvintele "ale instituțiilor publice", se completează cu cuvintele "precum și Comitetul executiv al unității teritoriale autonome Găgăuzia", în continuare după text.

VI. La punctul 74,

în denumirea articolului 141 și în întregul text, cuvintele "autoritățile administrației publice locale ale UTA Găgăuzia" se exclude.

Se completează codul cu articolul 141/1 cu următorul cuprins:

"Articolul 141/1. Atribuțiile autorităților administrației publice locale ale UTA Găgăuzia.

(1) Adunarea Populară a Găgăuziei, în limitele competenței sale stabilite prin Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz Yeri) nr.344/1994, adoptă legi locale în domeniul educației și științei, precum și inițiază audieri și controlul implementării legislației în domeniul educației de către autoritățile și persoanele competente;

(2) Comitetul Executiv al Găgăuziei își exercită atribuțiile în limitele competenței sale stabilite prin Legea privind statutul juridic al Găgăuziei (Gagauz Yeri) nr.344/1994, în special:

a) asigură punerea în aplicare a politicii educaționale a statului precum și a actelor normative ale Adunării Populare

b) adoptă acte normative pentru punerea în aplicare a prevederilor Codului educației al Republicii Moldova și a hotărârilor Guvernului;

c) inițiază în fața Guvernului o hotărâre privind înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor publice de învățământ special, profesional tehnic, superior și de formare continuă pe teritoriul UTA Găgăuzia;

d) organizează elaborarea proiectelor de acte legislative în domeniul educației, le aprobă și le prezintă Adunării Populare spre examinare și adoptare;

e) aprobă structura și efectivul-limită organul local de specialitate în domeniul învățământului, precum și regulamentul de organizare și funcționare al acestuia;

f) monitorizează activitatea organul local de specialitate în domeniul învățământului și al instituțiilor de învățământ subordonate;

g) aprobă planul regional-comandă de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare de la bugetul regional pe meserii, specialități și domenii generale de studiu, în instituțiile de învățământ profesional tehnic și superior;

h) decide asupra propunerilor organului local de specialitate în domeniul învățământului, privind înființarea, reorganizarea sau lichidarea instituțiilor publice de învățământul primar, gimnazial, liceal.

VII. Art. III vor avea următorul cuprins:

-(1) Guvernul, în termen de 6 luni, va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege.

-(2) Prevederile articolului 134 alineatul (6) privind compensarea cheltuielilor pentru închirierea spațiului locativ, consumul de energie termică și electrică, din contul bugetului de stat, se aplică subiectelor prezentului articol angajați de către Ministerul Educației și Cercetării și continuă activitatea în municipiile Comrat, Ceadâr-Lunga și în orașul Vulcănești ale UTA Găgăuzia începând cu data de 1 ianuarie 2021.

-(3) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția prevederilor art. I pct. 65 și art. II, care intră în vigoare la 1 ianuarie 2024.

ARGUMENTARE:

Aceste modificări vizează asigurarea drepturilor lingvistice ale găgăuzilor și ale altor minorități etnice care trăiesc pe teritoriul autonomiei găgăuze și reflectă atribuțiile organelor administrației publice ale UTA Găgăuzia (Adunarea Populară și Comitetul Executiv al Găgăuziei) în domeniul educației din Codul educației, precum și specificul numirii și demiterii șefului Direcției Generale de Educație a autonomiei etc.

În conformitate cu preambulul Legii 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz Yeri) și al art. 111 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă cu statut special, o formă de autodeterminare națională a poporului găgăuz, parte integrantă a Republicii Moldova și care, în limitele competenței sale, decide în mod independent asupra problemelor de dezvoltare politică, economică și culturală în interesul întregii populații.

Poporul găgăuz, care este o minoritate etnică națională în Republica Moldova, în baza normelor constituționale menționate mai sus și în conformitate cu Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei, are competența corespunzătoare în domeniul educației și anumite garanții ale reprezentării și participării sale în administrația publică.

Republica Moldova este membră a tuturor instrumentelor juridice internaționale majore pentru protecția drepturilor omului, care, alături de alte drepturi, determină problema protecției drepturilor minorităților etnice, inclusiv Convenția-cadru a Consiliului Europei pentru Protecția minorităților naționale. Acest instrument juridic internațional și document internațional obligatoriu din punct de vedere juridic subliniază că drepturile lingvistice ale minorităților etnice servesc nu numai la exprimarea identității culturale, ci sunt și un mecanism important pentru exercitarea efectivă a altor drepturi sociale, politice și civile.

Pe baza normelor constituționale și internaționale, se propune:

I. Completarea capitolului III secțiunea I din Codul educației cu modificări și completări la art. 8 și 10, care în acest document de bază consacră garanții de stat în domeniul educației, inclusiv procesul educațional din Găgăuzia în limbile minorităților etnice, precum și sprijin metodologic, didactic și de altă natură din partea statului.

II. Modificările aduse art. 48 prevăd procedura de numire și revocare a șefului Direcției Generale a Învățământului din Găgăuzia. Acest specific se datorează diferenței dintre sistemul organelor administrației publice din Găgăuzia și alte niveluri ale administrației publice locale, precum și mecanismului relațiilor dintre acestea.

Organele administrației publice din UTA Găgăuzia sunt: Adunarea Populară (organ reprezentativ), Comitetul Executiv (un organism executiv permanent format din departamentele sectoriale ale regiunii) și Șeful (Bașcanul) Găgăuziei. Direcția Generală Educație a Găgăuziei este membru a Comitetului Executiv al Găgăuziei.

Conform Codului Găgăuziei, componența Comitetului Executiv al Găgăuziei este aprobată de Adunarea Populară a Găgăuziei, la propunerea Bașcanului Găgăuziei, pentru o perioadă de patru ani. Adunarea Populară poate adopta un vot de neîncredere în întreaga componență a Comitetului Executiv sau în privința unui membru individual. De asemenea, șeful Găgăuziei poate, din proprie inițiativă, să demită întreaga componență și un membru individual al Comitetului Executiv. Se are în vedere reflectarea acestei specificități prin completarea articolului 48 din Codul educației cu modificările corespunzătoare.

III. Adăugirile la articolul 78 vizează crearea condițiilor pentru învățământul dual în ciclul I (licență) și ciclul II (masterat) în sistemul de învățământ superior din țara noastră.

Practica învățământului dual s-a dovedit a fi bine în străinătate, în țări precum Danemarca, Austria, Norvegia, Elveția etc.

Motivul inițierii acestor completări a fost apelul conducerii Universității de Stat din Comrat (USC), în care solicită să se prevadă o astfel de posibilitate în Codul Educației din Moldova. În prezent, învățământul dual se practică la USC pe baza unor acorduri de cooperare cu agenții economici și instituțiile de învățământ, în cadrul cărora elevii unor specialități precum învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, pedagogia, agronomia, tehnologia alimentară etc., stăpânesc abilitățile profesionale practice în aceste organizații și instituții și, în general, au un efect pozitiv asupra formării unui viitor specialist. Adoptarea acestei norme va avea un impact pozitiv asupra oportunităților de angajare și va reduce fluxul de tineri profesioniști în străinătate.

IV. Completările propuse la articolul 129 din Cod prevăd că serviciul de asistență psihopedagogică din UTA Găgăuzia își păstrează statutul actual - face parte din și rămâne în subordinea Direcției Generale a Educației din Găgăuzia.

În general, considerăm că nu este relevant de exclus elementele de management din sistemul de învățământ prin separarea structurilor teritoriale ale serviciilor de asistență psihopedagogică în subordonare separată față de Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică.

Trebuie remarcat faptul că, în prezent, serviciile locale de asistență psihopedagogică își îndeplinesc funcțiile ca parte a autorităților educaționale locale sectoriale și în strânsă cooperare cu acestea, care elaborează și pun în aplicare politici locale în domeniul educației incluzive; să participe la distribuirea transparentă a fondurilor Fondului pentru educație incluzivă; să interacționeze cu instituțiile publice de învățământ din teritoriu, să ofere consultanță și asistență metodologică instituțiilor, personalului didactic/personalului didactic auxiliar, psihologilor, logopezilor etc. Prin urmare, eliminarea structurilor teritoriale ale serviciilor de asistență psihopedagogică din serviciile educaționale sectoriale locale va afecta negativ calitatea activităților acestora.

UTA Găgăuzia are capacitatea și competența de a organiza activitățile acestui serviciu în cadrul Direcției Generale a Educației, în conformitate cu condițiile de reglementare stabilite de Guvern, ținând seama în același timp de nevoia lingvistică a găgăuzilor și a altor minorități etnice pentru autonomie.

V. Propunerea de modificare a art. 139 lit. f) prevede dreptul de inițiativă în fața Guvernului Comitetului Executiv al Găgăuziei în vederea înființării, reorganizării sau lichidării instituțiilor publice de învățământ special, profesional, superior și continuu. Această posibilitate se bazează pe necesitatea de a lua în considerare nevoile lingvistice ale minorității etnice care trăiește pe teritoriul autonomiei.

VI. Modificările și completările la art. 141 prevăd reflectarea atribuțiilor organelor administrației publice ale UTA Găgăuzia în Codul educației.

În conformitate cu Legea nr.344/1994 privind Statutul juridic special al UTA Găgăuzia, organele administrației publice – Adunarea Populară și Comitetul Executiv al Găgăuziei – au atribuții și competențe corespunzătoare diferite de cele ale autorităților publice locale de alte niveluri.

Esența completărilor propuse este consolidarea competențelor Adunării Populare și ale Comitetului Executiv al Găgăuziei, care decurg din prevederile legii menționate mai sus în domeniul educației, în documentul de bază în acest domeniu - Codul Educației al Republicii Moldova.

De asemenea, trebuie menționat că, în cadrul celei de-a 50-a sesiuni a acesteia (8-9 martie 2002), Comisia de la Veneția a subliniat că Constituția Republicii Moldova și Legea Republicii Moldova privind Statutul Găgăuziei (Gagauz Yeri) 344/1994, constituie cadrul constituțional care determină dezvoltarea tuturor celorlalte norme – și nu trebuie să existe nici o lege sau alt act normativ contrar prevederilor Constituției și acestei legi organice speciale.

VII. Temeiul modificării articolului III este o contradicție în dreptul intern. În conformitate cu alineatul 3 a articolului 12 din Legea nr.344 privind statutul juridic special al UTA Găgăuzia, Adunarea Populară are competența de a stabili soluționarea în condițiile legii a problemelor organizării teritoriale a Găgăuziei,

stabilirii și modificării categoriei localităților, a hotarelor raioanelor, orașelor și satelor, denumirilor lor;

În baza acestei prevederi, Adunarea Populară prin lege locală Nr.1-II/I din 12 august 1995 a aprobat structura administrativ-teritorială a autonomiei, formată din trei raioane (dolai).

Cu toate acestea, Anexa nr.4 la Legea nr.764/2001 privind structura administrativ-teritorială a Republicii Moldova nu reflectă situația reală și nu stabilește existența unei diviziuni raionale în structura administrativ-teritorială a Găgăuziei.

Din cauza normelor contradictorii ale legislației în vigoare, tinerii specialiști din domeniul pedagogic sau învățământului angajați în cele trei orașe (Comrat, Ceadâr-Lunga, Vulcănești) neîntemeiat au fost limitați în drepturi și privați de garanțiile legale conform articolului 134 alin.6 din Codul Educației și nu au beneficiat de compensații lunare pentru costurile de închiriere a locuințelor, a energiei electrice și a compensațiilor anuale pentru energia termică.

Aceste modificări prevăd posibilitatea eliminării acestei discriminări prin adoptarea unei norme separate care să permită efectuarea plăților corespunzătoare către personalul didactic tânăr angajat de la 1 ianuarie 2021 până în prezent, în orașele Găgăuzia menționate mai sus. Potrivit informațiilor furnizate de Direcția Generală Educație a Găgăuziei, în această perioadă au fost admiși 67 de tineri specialiști, care continuă să lucreze în sistemul educațional al autonomiei. Valoarea anuală a despăgubirilor (energie electrică și termică) pierdute de fiecare tânăr specialist este de aproximativ 7.500 de lei. Astfel, pentru efectuarea plăților aferente sunt necesare aproximativ 502,5 mii de lei.

În general, modificările și completările propuse de aceste modificări la proiectul de lege nr.126 din 04.05.2023 vizează armonizarea legislației republicane și creșterea funcționalității sistemului de management al proceselor educaționale la nivelul UTA Găgăuzia.

Adoptarea modificărilor va necesita o modificare suplimentară a legislației actuale a Republicii Moldova în ceea ce privește stabilirea condițiilor de introducere a învățământului dual în sistemul de învățământ superior și implică o creștere a cheltuielilor bugetare cu suma indicată mai sus.

**Fiodor GAGAUZ ,
Deputat în Parlament**

